

Summary. The article analyzes the principles and modern approaches to the evaluation of the professional activity of teachers in higher education institutions. Defined common characteristics and differences in the content, methods and organizations and peculiarities of this process in Ukraine and the US. On the basis of analysis and comparison of the reasonableness of the need for updated recommendations for the implementation of the learning process of national universities.

Key words: assessment, teacher, professional activities, student

УДК 37.04

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

**О. В. ЄРЕСЬКО, здобувач кафедри педагогіки Національного
університету біоресурсів і природокористування України**

Анотація. У статті піднімається проблема підвищення ефективності виховання валеологічних цінностей. На основі аналізу результатів проекту «Школа проти СНІД», що більше десяти років упроваджується в навчальних закладах України, пропонується для виховання валеологічних цінностей застосовувати методiku освіти на основі життєвих навичок.

Ключові слова: валеологічні цінності, освіта на основі життєвих навичок, формування здорового способу життя

Постановка проблеми. Зміни соціоекологічного середовища існування людей, які сталися наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., спричинили настільки істотний вплив на здоров'я населення, що сьогодні це розглядається як глобальна проблема світу. Сучасна наукова думка розглядає проблему здоров'я населення як одну з таких, ступінь розв'язання яких зумовлює не лише кількісні та якісні характеристики подальшого розвитку людства, а навіть саму можливість його існування в майбутньому як біологічного виду.

Природно, найбільше потерпає населення країн, які поки що не мають достатньо економічних ресурсів для відновлення ушкодженого середовища і забезпечення всім своїм громадянам належного рівня соціальної захищеності. У першу чергу від цього страждає молоде покоління, що створює загрозу майбутньому розвитку таких суспільств. В Україні, яка за короткий історичний проміжок часу пережила Чорнобильську катастрофу й зазнала глибокої соціально-економічної трансформації суспільного устрою, особливо гостро відчувається погіршення стану здоров'я молоді.

Покращити становище може використання нового підходу до охорони здоров'я молоді, а саме – підвищення ефективності навчальних і виховних програм із збереження здоров'я. Формування здорового способу життя у навчальних закладах здійснюється вже тривалий час, але, переважно, за старими шаблонами і в основному формально, тому й не сприймається молоддю. Інформаційний підхід («знання заради знань»), який використовувався тривалий час у нашій країні, виявився неефективним у формуванні навичок здорового способу життя. Наслідок – учні, студенти не завжди мають об'єктивне уявлення про здоров'я як ціннісну категорію, а головне – в них не формуються

© О. В. Єресько, 2015

вміння збереження власного здоров'я. Тому вдається важливим проаналізувати можливість підвищення ефективності виховання валеологічних цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спираючись на багаторічний світовий і український досвід, вітчизняні науковці (В. Кремень, І. Бех, Н. Бібік, О. Локшина, О. Овчарук, О. Савченко та інші) обґрунтовують необхідність переходу системи освіти до компетентісного підходу. Тобто, формування в учнів і студентів у навчально-виховному процесі певних компетенцій. Однією з найважливіших з яких є здоров'язбережна компетентність - характеристики, властивості учня, спрямовані на збереження свого фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я та здоров'я оточуючих. Українські науковці - Бойченко Т.Є., Ващенко Л.С., Савченко О.Я. та інші, виділили життєві навички (компетентності), формування яких в учнів сприяє здоровому способу життя. У практичній площині цього напрямку в нашій країні працюють С. Страшко, Т. Воронцова, В. Морозова, В. Пономаренко та інші.

Мета дослідження. Обґрунтувати шляхи підвищення ефективності виховання валеологічних цінностей.

Методи дослідження: анкетування, теоретичний аналіз і узагальнення даних літературних джерел.

Результати дослідження. Розвиток педагогічної науки тісно пов'язаний із пошуком ефективних шляхів забезпечення передачі знань, виховання особистості. Виховання валеологічних цінностей також потребує вирішення цієї проблеми.

Сучасна українська освіта ґрунтується на компетентісному підході [7], який базується на основі формування та розвитку життєвих навичок, сприяє формуванню усвідомлених поведінкових реакцій, що дозволяють успішно розв'язувати в тому числі завдання самозахисту від ризикової поведінки, долання життєвих труднощів, повсякденних проблем та інших питань, що розкриваються у змісті того чи іншого навчального предмета [9]. На цих же принципах вибудовується й система виховної роботи [3, 12].

Обговорюючи виховання валеологічних цінностей у вітчизняних і світових наукових джерелах частіше послуговуються терміном «освіта на основі життєвих навичок» (Lifeskillseducation) як взаємозамінним терміну «навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок (компетентісний підхід)» [4, 5, 6]. Обидва терміни використовують стосовно прикладного використання в реальному житті знань, ставлень і навичок, застосування інтерактивних методик навчання та виховання тощо. Водночас, якщо навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок сфокусовано лише на здоров'ї, освіта на основі життєвих навичок може мати в центрі уваги й просвіту щодо мирного співіснування, прав людини, прав громадянина чи інших соціальних питань, а також навчання здоровому способу життя. Тобто цей термін є дещо ширшим.

Освіта на основі життєвих навичок є підходом, що передбачає використання різноманітного досвіду та ставить за мету розвиток знань, формування ставлення та спеціальних навичок, необхідних для діяльності, спрямованої на створення та дотримання здорового способу життя [2]. Програми формування життєвих навичок передбачають широке використання інтерактивних методів навчання: моделювання ситуацій, рольові ігри, дискусії, дебати, вікторини, ситуаційний аналіз, використання аудіовізуальних видів робіт (театр, музика та інші засоби мистецтва) тощо [1].

Отже, виходячи із сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки, виховання валеологічних цінностей має базуватися на методиці освіти на основі

життєвих навичок і поєднувати набуття необхідних знань та умінь, вироблення певного ставлення та на цій базі формувати конкретні навички позитивної поведінки, збереження та зміцнення здоров'я.

Наскільки такий підхід до виховання валеологічних цінностей у дітей-підлітків буде ефективним? Для пошуку відповіді на це запитання ми вирішили проаналізувати ефективність проекту «Школа проти СНІД» (автори: В. Пономаренко, Т. Воронцова), який вже понад 10 років реалізується у навчальних закладах України (10-11 класи загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічні училища, вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації) за підтримки Міністерства освіти і науки України і побудований на використанні методики освіти на основі життєвих навичок [11].

Реалізація у навчальних закладах міжнародних проектів має значний потенціал у формуванні здорового способу життя. Крім формування навичок безпеки щодо формування здорового способу життя, ці проекти збагачують вітчизняних фахівців – управлінців, педагогів та інших, корисним досвідом роботи. Тематика проекту обрано також не випадково, оскільки з основних проблем, що загрожують здоров'ю населення нашої країни, передусім слід назвати стрімке поширення ВІЛ-інфікування, наркоманії, на профілактику яких й спрямовано зазначений проект.

Загальною метою проекту є:

- надати достовірну і повну інформацію з проблеми ВІЛ/СНІД;
- сприяти формуванню адекватних ставлень до цієї проблеми і людей, які живуть з ВІЛ;
- розвивати необхідні уміння і навички, які зменшують схильність молоді до ризикованої поведінки;
- сприяти створенню сприятливого середовища для здоров'я і розвитку учнів [11].

Завдання проекту «Школа проти СНІД» об'єднано в чотири групи:

1. Підвищення рівня знань (шляхи передачі та методи захисту від ВІЛ-інфікування, зменшення ризику інфікування, побудова рівноправних стосунків, протидія дискримінації).
2. Досягнення позитивних змін у ставленнях (серйозність ставлення до проблеми ВІЛ/СНІД, усвідомлення необхідності тиску однолітків, позитивне ставлення до відстрочення статевого життя, негативне ставлення до вживання наркотиків, толерантне ставлення до людей, які живуть з ВІЛ).
3. Формування позитивних змін у намірах (намір не вживати наркотиків, намір утримуватися від сексуальних стосунків, намір використовувати презервативи у випадку сексуальної активності).
4. Набуття позитивних змін в уміннях і навичках (уміння відмовитися від пропозиції про сексуальну близькість, уміння відмовитися від пропозиції вжити алкоголь, уміння гідно сказати «Ні» на інші небажані пропозиції, уміння адекватно поводитися при загрозі сексуального насилля) [11].

Дані для оцінювання ефективності отримано шляхом проведення опитування у письмовій формі - анонімного анкетування [8, 10] понад 4000 учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів за процедурою «До» і «Після». Для тестування використовувались спеціальні анкети, розроблені ВООЗ, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ. Оцінювання змін у складових поведінки учнів проводилось за 20 індикаторами, які співпадають зі складовими поведінки і є валідними для навчальних завдань проекту.

Отримані результати свідчать про суттєве підвищення рівня знань учнів, а

також позитивних змін у їх ставленнях, намірах, когнітивних уміннях і навичках. Узагальненні результати дослідження виглядають таким чином:

– кількість учнів, які правильно відповідають на всі питання тесту “Знання” зростає у 24 рази, при цьому рівень обізнаності учнів зростає у середньому на 30%;

– кількість учнів, які демонструють максимально толерантне ставлення до ЛЖВ зростає у тричі (з 17 до 51%);

– кількість учнів, які мають твердий намір утримуватись від початку статевого життя до більш старшого віку, зростає на 13% (з 72 до 85%).

Таким чином, результати проведеного нами дослідження переконливо свідчать на користь застосування у навчальних закладах методики освіти на основі життєвих навичок з метою виховання валеологічних цінностей. Адже не лише наявність необхідної інформації, на чому, переважно й будувалася раніше превентивна освіта, а й володіння спеціальними вміннями та навичками з питань формування, збереження та зміцнення здоров'я дозволяє людині не тільки робити правильні висновки, але й правильно діяти як у звичних, так і в нестандартних та кризових ситуаціях.

Висновки. Як доводить проведене нами дослідження за результатами проекту «Школа проти СНІД», застосування у навчальних закладах методики освіти на основі життєвих навичок дає високі результати у вихованні валеологічних цінностей, формуванні здоров'язбережної компетентності учнів. Саме тому зазначену методику можливо рекомендувати як основу виховання валеологічних цінностей.

Перспективним напрямом подальших розвідок є дослідження сутності методики освіти на основі життєвих навичок, вироблення рекомендацій щодо її використання у процесі виховання валеологічних цінностей.

Література

1. Балакірєва О.М., Ващенко Л.С., Сакович О.Т. та ін. Навчання здоровому способу життя на засадах розвитку навичок через систему шкільної освіти. – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. – 108 с.

2. Ващенко Л.С., Бойченко Т.Є. Основи здоров'я: Книга для вчителя. – К.: Генеза, 2005. – 240 с.

3. Виховання громадянина в аграрному вищому навчальному закладі. Сопівник Р.В., Сопівник І.В., Лисенко В.П. - К. : Видавничий центр НАУ, 2007. – 217 с.

4. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. Профілактика ризикованої поведінки: Посібник для вчителя. К.: Алатон, 2004. – 256 с.

5. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С. Основи здоров'я: Посібник для вчителя. К.: Алатон, 2005. – 264 с.

6. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Школа проти СНІДу. Профілактика ризикованої поведінки: Посібник для вчителя. – К.: Алатон, 2004. – 256 с.

7. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти. (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти») – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1392-2011-p>

8. Каленський А.А., Сопівник Р.В. Основи наукових досліджень у педагогіці. К. : Вид-во Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2011, 96 с.

9. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Колективна монографія. Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І., Овчарук О.В., Паращенко Л.І., Пометун О.І., Савченко О.Я., Трубочева С.Є. – К.: «К.І.С.», 2004, 172 с.

10. Лузан П.Г., Сопівник І.В., Виговська С.В. Основи науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник. – 4-е вид. доповнене. – К.: НАКККіМ, 2012. – 368 с.

11. Пономаренко В.С., Воронцова Т.В. Профілактика ВІЛ-інфікування на засадах розвитку життєвих компетентностей: Матеріали Всеукраїнської конференції. – К.: Алатон, 2006. – 142 с.

12. Сопівник Р.В., Сидоренко В.К. Оцінювання лідерських якостей студентів аграрних ВНЗ на засадах компетентнісного підходу. / Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – 2012. – Вип. 35, Ч. 2. с. 252–263.

REFERENCES

1. Balakireva O.M., Vashhenko L.S., Sakovich O.T. ta in. Navchannja zdorovomu sposobu zhittja na zasadah rozvitku navichok cherez sistemu shkil'noi osviti. – K.: Derzhavnij institut problem sim'ї ta molodi, 2004. – 108 s.

2. Vashhenko L.S., Bojchenko T.Є. Osnovi zdorov'ja: Kniga dlja vchitelja. – K.: Geneza, 2005. – 240 s.

3. Vihovannja gromadjanina v agrarnomu vishhomu navchal'nomu zakladi. Sopivnik R.V., Sopivnik I.V., Lisenko V.P. - K.: Vidavnichij centr NAU, 2007. – 217 s.

4. Voroncova T.V., Ponomarenko V.S. Profilaktika rizikovanoї povedinki: Posibnik dlja vchitelja. K.: Alaton, 2004. – 256 s.

5. Voroncova T.V., Ponomarenko V.S. Osnovi zdorov'ja: Posibnik dlja vchitelja. K.: Alaton, 2005. – 264 s.

6. Voroncova T. V., Ponomarenko V. S. Shkola proti SNIDu. Profilaktika rizikovanoї povedinki: Posibnik dlja vchitelja. – K.: Alaton, 2004. – 256 s.

7. Derzhavnij standart bazovoї ta povnoї zagal'noї seredn'oї osviti. (postanova Kabinetu Ministriv Ukraїni vid 23.11.2011 №1392 «Pro zatverdzhennja Derzhavnogo standartu bazovoї ta povnoї zagal'noї seredn'oї osviti») – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1392-2011-p>

8. Kalens'kij A.A., Sopivnik R.V. Osnovi naukovih doslidzhen' u pedagogici. K. : Vid-vo Derzhavnoї akademii kerivnih kadriv kul'turi i mistectv, 2011, 96 s.

9. Kompetentisnij pidhid u suchasnij osviti: svitovij dosvid ta Ukraїns'ki perspektivi. Kolektivna monografija. Bibik N.M., Vashhenko L.S., Lokshina O.I., Ovcharuk O.V., Parashhenko L.I., Pomետun O.I., Savchenko O.Ja.. Trubacheva S.Є. – K.: «K.I.S.», 2004, 172 s.

10. Luzan P.G., Sopivnik I.V., Vigovs'ka S.V. Osnovi naukovopedagogichnih doslidzhen': navchal'nij posibnik. – 4-e вид. dopovnene. – K.: NAKKKiM, 2012. – 368 s.

11. Ponomarenko V.S., Voroncova T.V. Profilaktika VIL-infikuvannja na zasadah rozvitku zhittєvih kompetentnostej: Materiali Vseukraїns'koї konferencii. – K.: Alaton, 2006. – 142 s.

12. Sopivnik R.V., Sidorenko V.K. Ocinjuvannja liders'kih jakostej studentiv agrarnih VNZ na zasadah kompetentnisonogo pidhodu. / Problemi suchasnoї pedagogichnoї osviti. Serija: Pedagogika i psihologija. – 2012. – Vip. 35, Ch. 2. s. 252–263.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВОСПИТАНИЯ ВАЛЕОЛОГИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ

О. В. ЕРЕСЬКО, соискатель кафедры педагогики Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Анотация. В статье поднимается проблема повышения эффективности воспитания валеологических ценностей. На основе анализа результатов проекта «Школа против СПИДа», который более десяти лет реализуется в учебных заведениях Украины, предлагается базировать воспитание валеологических ценностей на методике образования на основе жизненных навыков.

Ключевые слова: валеологические ценности, образование на основе жизненных навыков, формирование здорового способа жизни

WAYS OF INCREASE OF EFFICIENCY OF EDUCATION OF VALEOLOGICAL VALUES

O. IERESKO, Researcher of the Pedagogical Department of the National of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Summary. This article deals with the problem of increase of efficiency of education of valeological values. On the basis of analysis of results of project «School against AIDS», that is more than ten years inculcated in educational establishments of Ukraine, it is suggested for education of valeological values to apply the method of life skills education.

Keywords: valeological values, life skills education, health promotion

УДК 37:94"09/13"(477)

ВІЗАНТІЙСЬКА ТРАДИЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОСВІТУ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

О. М. КАНІВЕЦЬ, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри романо-германських мов і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. У статті на основі історичного фактичного матеріалу підтримується концепція орієнтації слов'янської освіти на візантійську традицію. До положень, підтверджуючих цю концепцію, належать такі факти: широке розповсюдження візантійської книжно-письмової спадщини, орієнтація на візантійську монастирську традицію, так звана «домашня» освіта, основний метод якої – начитування книжниками духовної літератури тощо.

Ключові слова: візантійська традиція, Київська Русь, Києво-Печерська Лавра, життя святих

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дари древньої Візантії нашим предкам-слов'янам, найбільшими з яких були православ'я і писемність, стали основним фактором становлення Київської Русі, яка до часів татаро-монгольської навали мала визначних правителів, розвинуту систему церковного управління, храми і монастирі, літературу (як перекладну, так і оригінальну майже

© О. М. Канівець, 2015